

Raportowanie ESG

- przewodnik po nowych obowiązkach przedsiębiorstw

Przejdź do produktu na [**ksiegarnia.beck.pl**](https://ksiegarnia.beck.pl)

Rozdział I. Zmiany wynikające z CSRD – dyrektywy o sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju

1. Od CSR do ESG

1.1. Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju

Wyzwania współczesnego świata związane z kryzysem klimatycznym, niepokojami geopolitycznymi, narastającą nierównością i polaryzacją społeczeństw stoją u podstaw wielu inicjatyw prospołecznych i proekologicznych, i stały się przyczyną zmian legislacyjnych, których właśnie doświadczamy.

Jednym z kluczowych etapów na drodze do zrównoważonego rozwoju był program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Jego ramy wykraczają daleko poza realizowane do tamtej pory Milenijne Cele Rozwoju (MCR) przyjęte w 2000 r.

Proces wyznaczania nowych celów rozwojowych (*Sustainable Development Goals* – SDGs) zainicjowany został podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju, która odbyła się w czerwcu 2012 r. w Rio de Janeiro, jako dokończenie procesu wdrażania MCR i sformułowania agendy dla dalszego globalnego rozwoju po 2015 r. (*Post-2015 Development Agenda*). Nowe cele zrównoważonego rozwoju uzgodniono w ramach trwających blisko 3 lata wielostronnych negocjacji z udziałem rządów państw, sektora prywatnego, środowiska naukowego i społeczeństwa obywatelskiego. Do tego zadania powołano także otwartą grupę roboczą.

Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju to *de facto* rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25.9.2015 r. pod tytułem „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”. Agenda obejmuje również przyjętą

podczas III Międzynarodowej Konferencji w sprawie Finansowania Rozwoju w lipcu 2015 r. Agendę działań z Addis Abeby ONZ (*Outcome document of the Third International Conference on Financing for Development: Addis Ababa Action Agenda*), który to dokument określa środki finansowe konieczne do realizacji Agendy 2030, w tym środki krajowe, prywatne źródła finansowania i oficjalną pomoc rozwojową (ODA).

Agenda 2030 była i wciąż jest planem działań na rzecz ludzi, planety i dobrobytu. Celem Agendy jest m.in. wzmocnienie powszechnego pokoju w warunkach większej wolności. Agenda ONZ określa 17 celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) i 169 powiązanych z nimi zadań, które stanowią kontynuację MCR. Głównym założeniem SDGs i powiązanych z nimi zadań było przestrzeganie praw człowieka w odniesieniu do wszystkich ludzi oraz osiągnięcie równości płci i wzmocnienie pozycji wszystkich kobiet i dziewcząt. Cele zrównoważonego rozwoju i powiązane z nimi zadania są współzależne i niepodzielne oraz zapewniają równowagę pomiędzy trzema aspektami zrównoważonego rozwoju: gospodarczym, społecznym i środowiskowym.

Wskazano, że przywódcy państw ONZ są zdecydowani wyeliminować do roku 2030, ubóstwo i głód na całym świecie; zwalczyć nierówności wewnątrz oraz między krajami; zbudować pokojowe i sprawiedliwe społeczeństwa sprzyjające włączeniu społecznemu; chronić prawa człowieka i promować równość płci; wzmacniać pozycję kobiet i dziewcząt oraz zapewnić trwałą ochronę naszej planety i jej zasobów naturalnych. Zdecydowano się stworzyć warunki dla zrównoważonego, trwałego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu gospodarczego, wspólnego dobrobytu i godnej pracy dla wszystkich, uwzględniając różne poziomy rozwoju i potencjału krajowego¹.

Jak wskazano w Agendzie, cele i zadania miały przez kolejne 15 lat stymulować działania o kluczowym znaczeniu dla ludzkości i naszej planety w następujących obszarach:

- 1) **ludzie** – założono wyeliminowanie ubóstwa i głodu, we wszystkich ich formach i wymiarach. Zadeklarowano dążenie do zapewnienia, aby wszyscy ludzie mogli wykorzystywać swój potencjał w godności i poczuciu równości, żyjąc w zdrowym środowisku;
- 2) **planeta** – wskazano na bezwzględną konieczność ochrony planety przed degradacją, poprzez zrównoważoną konsumpcję i produkcję, zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu, tak aby mogła ona służyć potrzebom obecnych i przyszłych pokoleń;
- 3) **dobrobyt** – zadeklarowano zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego ich życia. Postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny miał być realizowany w zgodzie z naturą;
- 4) **pokój** – Agenda 2030 przewiduje wsparcie dla pokojowych, sprawiedliwych i inkluzywnych społeczeństw, wolnych od lęku i przemocy. Wskazano, że osiągnięcie zrównoważonego rozwoju nie jest możliwe bez pokoju, a pokój nie jest możliwy bez zapewnienia zrównoważonego rozwoju;
- 5) **partnerstwo** – zadeklarowano mobilizację środków koniecznych do wdrożenia Agendy, poprzez globalne partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju w du-

¹ Zob. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/agenda-2030> (dostęp: 13.1.2025 r.).

chu solidarności oraz koncentrację na potrzebach osób najuboższych i najsłabszych, przy udziale wszystkich krajów, wszystkich interesariuszy i wszystkich ludzi.

Agenda ONZ 2030 stawia zatem następujące wyzwania przed sygnatariuszami:

- 1) wyznaczenie celów rozwojowych na szczeblu krajowym, które będą nawiązywać do celów zrównoważonego rozwoju przyjętych wraz z Agendą 2030;
- 2) zapewnienie monitorowania postępów na szczeblu krajowym – dobór wskaźników, wdrożenie odpowiedniego systemu monitorowania i raportowania;
- 3) budowanie partnerstwa administracji, biznesu i innych interesariuszy na rzecz nowego modelu rozwoju i realizacji SDGs.

Rysunek 1. Cele zrównoważonego rozwoju Agendy 2030 ONZ

Źródło: <https://www.un.org.pl/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

Przyjęta w ramach Agendy deklaracja wskazywała, że podjęto decyzję o przyjęciu kompleksowego, dalekosiężnego i poświęconego ludziom zestawu powszechnych celów i zadań zorientowanych na trwałą transformację. Zobowiązano się pracować nieustraszenie na rzecz pełnego wdrożenia niniejszej Agendy do 2030 r. Jednocześnie wskazano, że eliminacja ubóstwa we wszystkich jego formach i wymiarach, w tym skrajnego ubóstwa, stanowi największe wyzwanie w skali świata i jest niezbędnym warunkiem zrównoważonego rozwoju.

Ważne

Artykuł 21 Agendy 2030 uznaje odpowiedzialność każdego państwa za jej realizację na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym, z uwzględnieniem realiów, możliwości i stopnia rozwoju, w oparciu o poszanowanie narodowych polityk i priorytetów rozwoju.

Za mierzenie postępów w realizacji Agendy 2030 w Polsce odpowiedzialny jest GUS, który przygotował specjalny portal prezentujący wyniki dla Polski. Znaleźć można tam uchwalone przez ONZ wskaźniki globalne, ale też dodatkowe wskaźniki krajowe, które Polska sama stworzyła, aby bliżej obserwować istotne z punktu widzenia krajowej specyfiki zagadnienia. Główny Urząd Statystyczny wydaje cyklicznie cyfrową publikację – Raport SDG „Polska na drodze zrównoważonego rozwoju”, w którym proces przemian społecznych i gospodarczych przedstawiony jest na tle świata oraz UE, umożliwiając po-

równanie osiągnięć Polski. Polska w tej chwili zajmuje 12 miejsce na świecie pod względem realizacji Agendy 2030, na 195 krajów ONZ².

Oficjalne wskaźniki Agendy 2030, przygotowane z myślą o rządach, nie są adekwatne dla biznesu. Dlatego powstała już analiza UN Global Compact i GRI przyporządkowująca do wszystkich 17 celów i zadań Agendy 2030 najczęściej stosowane przez firmy wskaźniki raportowania pozafinansowego (m.in. GRI, Global Compact, CDP, UNCTAD)³. Dzięki temu przedsiębiorstwa mogą mierzyć swój wpływ na realizację Celów przy pomocy znanych sobie wskaźników raportowania pozafinansowego. Z powodu ogromnej liczby wskaźników rekomendowane jest stosowanie analizy istotności.

Nie wszystkie zadania Agendy 2030 da się zmierzyć w firmie obecnie stosowanymi wskaźnikami. Z tego powodu na całym świecie prowadzone są na różnych poziomach prace nad stworzeniem nowych zestawów wskaźników SDGs dla biznesu – interesującym przykładem jest zestaw UNCTAD – Konferencji NZ ds. Handlu i Rozwoju⁴. W ramach Kampanii 17 Celów i przy współpracy z GUS powstał Barometr Wpływu⁵ – pierwszy zestaw wskaźników SDGs dla biznesu w Polsce⁶.

1.2. Porozumienie paryskie

Porozumienie paryskie to międzynarodowy traktat klimatyczny, przyjęty podczas Konferencji NZ w sprawie Zmian Klimatu (COP21) w Paryżu w grudniu 2015 r. Głównym celem porozumienia było ograniczenie globalnego ocieplenia do poziomu o 2°C niższego niż przed epoką przemysłową. Warunkiem wejścia w życie porozumienia paryskiego była jego ratyfikacja przez co najmniej taką liczbę krajów, które odpowiadają za co najmniej 55% światowej emisji gazów cieplarnianych.

Porozumienie paryskie określiło ogólnoświatowy plan działania, który ma uchronić planetę przed groźbą zmian klimatu, a to dzięki ograniczeniu globalnego ocieplenia do wartości poniżej 2°C oraz dążeniu do utrzymania go na poziomie 1,5°C. Porozumienie paryskie ma również na celu poprawę zdolności krajów do radzenia sobie ze skutkami zmian klimatu i udzielenie im wsparcia.

Porozumienie paryskie zostało podpisane przez Polskę 22.4.2016 r. w Nowym Jorku. Bardzo istotną datą dla wejścia w życie porozumienia był dzień 5.9.2016 r., kiedy to dwie największe gospodarki świata, które odpowiadają łącznie za 38% emisji, czyli Chiny i Stany Zjednoczone, także ratyfikowały postanowienia. Podczas Walnego Zgromadzenia NZ 21.9.2016 r. porozumienie ratyfikowało kolejnych 30 państw. Niedługo później, tj. 2.10.2016 r., zrobiły to Indie. W dniu 5.10.2016 r. ratyfikowała je UE, a dokładnie dziesięciu jej największych członków – były to m.in. Niemcy, Austria, Francja, Węgry, Malta, Portugalia i Słowacja. Tym samym próg 55% światowych emisji, warunkujący wejście

² Zob. <https://sdg.gov.pl/> (dostęp: 27.1.2025 r.).

³ Zob. <https://www.globalreporting.org/public-policy/sustainable-development/integrating-sdgs-into-sustainability-reporting/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

⁴ Zob. https://unctad.org/system/files/official-document/diae2019d1_en.pdf (dostęp: 13.1.2025 r.).

⁵ Zob. <https://kampania17celow.pl/pobierz-barometr-wplywu/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

⁶ Zob. <https://kampania17celow.pl/agenda-2030/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

w życie porozumienia paryskiego, został przekroczony. Porozumienie paryskie weszło w życie 4.11.2016 r.

Główne elementy porozumienia paryskiego:

- 1) **cel długoterminowy** – obejmuje deklarację, że wzrost temperatury na świecie do końca stulecia nie powinien przekroczyć 1,5°C;
- 2) **przejrzystość** – aby zapewnić przejrzystość i umożliwić nadzór, państwa mają informować się nawzajem i opinię publiczną o swoich postępach w realizacji celów;
- 3) **wkłady** – państwa zobowiązały się do działań na rzecz klimatu, przedstawiając plany działań mających zmniejszyć emisje;
- 4) **solidarność** – aby państwa narażone na skutki zmiany klimatu mogły zmniejszać emisje i budować odporność, zadeklarowano pomoc finansową;
- 5) **ambitne cele** – rządy co 5 lat przedstawiają swoje plany działań, a w każdym z nich wyznaczają ambitniejsze cele.

Polskim wkładem do tego planu jest **Katowice rulebook** – dokument operacjonalizujący porozumienie paryskie, który był wynikiem COP24 w Katowicach. W grudniu 2018 r. po trwającym 15 dni Szczycie Klimatycznym ONZ w Katowicach przyjęto tzw. pakiet katowicki (ang. *Katowice rulebook*). Zawarto w nim szczegółowe zasady i wytyczne oraz określono procedury umożliwiające realizację postanowień przyjętych w porozumieniu paryskim.

W piątą rocznicę porozumienia paryskiego ówczesny Minister Klimatu i Środowiska *Michał Kurtyka* podkreślił znaczenie COP24 i pakietu katowickiego: „Może się wydawać, że pięć lat to niewiele, ale w grudniu 2015 r. świat wyglądał przecież zupełnie inaczej. Nikt nie wyobrażał sobie Brexitu, zagrożenia pandemią czy zmiany polityki klimatycznej USA. Przyjęcie porozumienia paryskiego wyznaczyło globalny zamiar, ale to dopiero decyzje podjęte podczas COP24 w Katowicach ukierunkowały globalną politykę klimatyczno-energetyczną i zrównoważony rozwój na najbliższe lata. To Katowice rulebook umożliwił realizację porozumienia w praktyce. (...) COP24 udowodnił, że zbudowanie pomostu między międzynarodową solidarnością a interesami narodowymi jest możliwe. Skuteczne działania na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu mogą być podejmowane bowiem jedynie na poziomie globalnym. Muszą jednak w dużym stopniu uwzględniać wewnętrzną dynamikę poszczególnych krajów, a powodzenie wysiłków na rzecz stworzenia gospodarki niskoemisyjnej zależy przede wszystkim od społecznej akceptacji dla tych zmian”.

Dążąc do realizacji zakreślonego celu, UE wprowadziła m.in. Europejski Zielony Ład. Ustanawia on środki i przepisy, które pozwolą znacznie zmniejszyć emisje i przekształcić gospodarkę tak, by do 2050 r. stała się neutralna klimatycznie.

1.3. Europejski Zielony Ład

Zmiana klimatu i degradacja środowiska stanowią zagrożenie dla Europy i reszty świata. Aby sprostać tym wyzwaniom, powstał plan działania określony jako Europejski Zielony Ład (EZŁ). Ma on pomóc przekształcić UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę:

- 1) która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto;

- 2) w której nastąpi oddzielenie wzrostu gospodarczego od zużywania zasobów;
- 3) w której żadna osoba ani żaden region nie pozostaną w tyle.

Europejski Zielony Ład to strategia UE zmierzająca do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. Koncepcja obejmuje redukcję emisji gazów cieplarnianych i promowanie odnawialnych źródeł energii. Ma na celu przekształcenie Europy w pierwszy na świecie kontynent neutralny klimatycznie.

Strategia skupia się na trzech głównych celach:

- 1) zerowej emisji gazów cieplarnianych;
- 2) układzie gospodarki obiegu zamkniętego;
- 3) energetyce opartej na źródłach odnawialnych.

Inicjatywa ta zakłada również znaczące inwestycje w rozwój technologii przyjaznych środowisku oraz w budowę infrastruktury wspierającej transformację.

Komisja Europejska przyjęła pakiet wniosków ustawodawczych mających dostosować unijną politykę klimatyczną, energetyczną, transportową i podatkową do realizacji celu, jakim jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych netto do 2030 r. o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z 1990 r.

Główne cele Europejskiego Zielonego Ładu to:

- 1) neutralność klimatyczna poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
- 2) stworzenie gospodarki o obiegu zamkniętym, powszechnie wykorzystującej recykling i naprawę produktów;
- 3) czysty przemysł, stawiający na energooszczędność i konkurencyjny na tle unijnego i światowego rynku;
- 4) zdrowsze środowisko poprzez eliminację zanieczyszczeń;
- 5) bardziej zrównoważone rolnictwo, stawiające na ekologiczne praktyki;
- 6) sprawiedliwa i inkluzywna transformacja energetyczna.

Ważne

Kiedy mówimy o walce ze zmianami klimatycznymi, zawsze mówimy o ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych. Ale nie tylko o to chodzi. Osiągnięcie neutralności klimatycznej oznacza ograniczenie emisji gazów cieplarnianych w jak największym stopniu, ale oznacza również zrekompensovanie wszelkich pozostałych emisji. W ten sposób można osiągnąć bilans emisji netto.

Zerowy bilans emisji netto osiąga się, gdy ilość gazów cieplarnianych uwalnianych do atmosfery zostaje zneutralizowana. Można to osiągnąć poprzez sekwestrację dwutlenku węgla, tj. poprzez usuwanie dwutlenku węgla z atmosfery, lub poprzez środki kompensacyjne, które zazwyczaj obejmują wspieranie projektów zorientowanych na klimat.

Jak wynika z deklaracji dotyczącej neutralności klimatycznej, przyjętej w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, wszystkie sektory gospodarki mogą i muszą przyczynić się do redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Przykład

Przemysł musi się nadal modernizować i zanieczyszczać środowisko w mniejszym stopniu. Sektor lotniczy i morski, które są jednymi z najszybciej rosnących źródeł emisji gazów cieplarnianych, po-

winy stać się bardziej efektywne energetycznie i przestawić się na alternatywne, bardziej ekologiczne paliwa.

Europejski Zielony Ład obejmuje takie środki, jak:

- 1) inwestowanie w technologie przyjazne środowisku;
- 2) wspieranie innowacji;
- 3) pomoc w rozwoju czystszych form transportu;
- 4) dekarbonizacja sektora energetycznego;
- 5) zapewnienie większej efektywności energetycznej budynków;
- 6) międzynarodowa praca nad poprawą standardów na całym świecie.

Co najważniejsze, unijne prawo o klimacie, będące częścią Zielonego Ładu, zapisuje cel na 2050 r. w prawodawstwie UE.

Unia Europejska wykazała się determinacją w walce ze zmianą klimatu, przeznaczając 20% swojego całkowitego budżetu w latach 2014–2020 na finansowanie działań, które przyczyniają się do łagodzenia zmiany klimatu i wspomagają przystosowanie się do zmian. Kwota ta ma być jeszcze bardziej ambitna po uzgodnieniu przez przywódców UE w lipcu 2020 r. podniesienia jej do co najmniej 30% budżetu UE na lata 2021–2027 oraz biorąc pod uwagę finansowanie z planu odbudowy.

Państwa członkowskie UE przekazały dane dotyczące finansowania działań klimatycznych za 2023 r., zgodnie z art. 19 ust. 3 rozporządzenia 2018/1999 (rozporządzenie w sprawie zarządzania) oraz z art. 6 i załącznikami III–V rozporządzenia 2020/1208. W 2023 r. UE wraz z krajami członkowskimi przeznaczyła ze źródeł publicznych 28,6 mld euro na finansowanie działań klimatycznych. Kwota ta obejmuje 3,2 mld euro z budżetu UE, w tym z Europejskiego Funduszu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Plus, oraz 2,6 mld euro z Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Całkowitą wartość środków ze źródeł publicznych obliczono w oparciu o zobowiązania dotyczące finansowania dwustronnego i wypłaty finansowania wielostronnego zgłoszone w 2023 r. Według danych zebranych przez KE około połowę środków publicznych przeznaczonych na działania klimatyczne dla krajów rozwijających się przeznaczono na przystosowanie się do zmiany klimatu lub na działania przekrojowe (obejmujące zarówno inicjatywy na rzecz łagodzenia zmiany klimatu, jak i przystosowywania się do niej). Finansowanie oparte na dotacjach stanowi znaczną część (prawie 50%) wkładu publicznego UE i państw członkowskich. Jednocześnie UE aktywnie dąży do rozszerzenia zakresu i oddziaływania źródeł i instrumentów finansowych oraz do uruchomienia większych środków finansowania prywatnego, przy czym wszystkie te działania są głównymi narzędziami wspierania międzynarodowych działań w dziedzinie klimatu. Dodatkowo zrealizowano wsparcie ze środków prywatnych (7,2 mld euro) uruchomione w drodze interwencji publicznych (gwarancje, kredyty konsorcjalne, bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwa, linie kredytowe itp.)⁷.

Nowością w ramach unijnego celu neutralności klimatycznej i Zielonego Ładu jest to, że wymagają one działań ze strony wszystkich sektorów gospodarki i uwzględniają kwestie

⁷ Zob. <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2024/11/05/council-publishes-2023-international-climate-finance-figures/> (dostęp: 27.1.2025 r.).

klimatyczne i środowiskowe we wszystkich obszarach polityki UE. Określa się to włączeniem kwestii klimatu do głównego nurtu polityki. Zwłaszcza sektor energetyczny zwraca uwagę i wymaga znacznej transformacji. Produkcja i zużycie energii odpowiada obecnie za 75% emisji gazów cieplarnianych w UE.

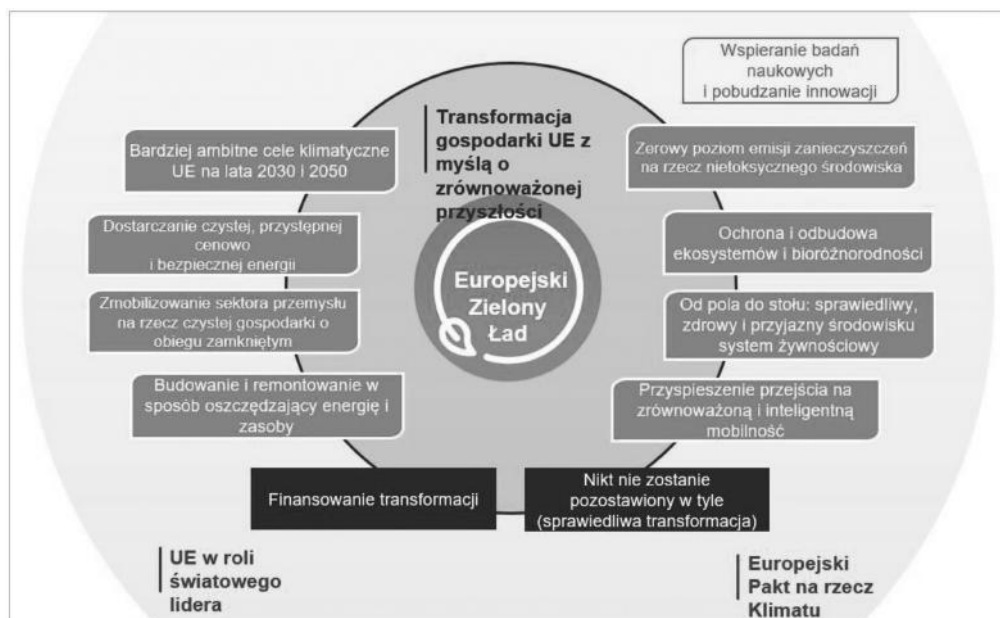
Warto przyrzeć się ponadto energii odnawialnej:

- 1) w pierwszej połowie 2024 r. połowa energii elektrycznej w UE pochodziła ze źródeł odnawialnych;
- 2) energetyka wiatrowa wyprzedziła gaz i stała się drugim co do wielkości źródłem energii elektrycznej w UE, po energii jądrowej;
- 3) emisja gazów cieplarnianych w UE spadła o 32,5% w latach 1990–2022, podczas gdy gospodarka UE wzrosła w tym samym okresie o około 67%.

Unii Europejskiej udało się również zapewnić, że udział rosyjskiego gazu w imporcie UE spadł z 45% w 2021 r. do 18% do czerwca 2024 r. W tym czasie import od zaufanych partnerów, takich jak Norwegia i USA, wzrósł. Dodać należy, że UE osiągnęła swój cel w zakresie magazynowania gazu zimą na poziomie 90% już 19.8.2024 r., zatem na długo przed zakładanym terminem 1 listopada.

Aby osiągnąć cel redukcji zużycia energii końcowej o 11,7% do 2030 r., UE musi zintensyfikować działania na rzecz efektywności energetycznej. Przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę jest głównym elementem transformacji w kierunku społeczeństwa o zerowej emisji netto i wymaga działań na wszystkich frontach. Przykładowo:

- 1) budynki powinny zostać odnowione, aby były bardziej energooszczędne;
- 2) sposób przemieszczania się – drogowy, lotniczy i morski – musi stać się drastycznie bardziej przyjazny dla środowiska;
- 3) produkcja żywności, która zbyt często opiera się na pestycydach i nawozach szkodliwych dla powietrza, gleby, wody i dzikiej przyrody, musi stać się bardziej przyjazna dla środowiska;
- 4) ilość pochłaniaczy dwutlenku węgla, takich jak lasy, zmniejsza się i należy odwrócić tę tendencję, w tym poprzez bardziej zrównoważoną gospodarkę leśną;
- 5) inwestycje powinny w coraz większym stopniu przyczyniać się do rozwoju zrównoważonych i przyjaznych dla klimatu rozwiązań technologicznych, w tym np. rozwój i wdrażanie technologii energii odnawialnej, technologii recyklingu i ponownego wykorzystania materiałów czy rozwój infrastruktury dla pojazdów elektrycznych;
- 6) sposób, w jaki wytwarzane są towary, musi dostosować się do modelu gospodarki o obiegu zamkniętym, w którym np. tekstylia, materiały budowlane i elektronika są poddawane recyklingowi lub ponownie wykorzystywane w celu zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych.

Rysunek 2. Elementy Zielonego Ładu

Źródło: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640> (dostęp: 13.1.2025 r.).

Od czasu przystąpienia do UE Polska poczyniła znaczące kroki w kierunku realizacji wskazanych wyżej celów, w polskim krajobrazie coraz częściej pojawiają się farmy fotowoltaiczne i turbiny wiatrowe. Pomimo to wciąż dominuje energetyka oparta na węglu brunatnym i kamiennym. Wyzwaniem pozostaje integracja i rozwój innowacyjnych technologii oraz zapewnienie odpowiedniego wsparcia finansowego⁸.

Warto jednak zauważyć, że inicjatywa EZŁ budzi nie tylko nadzieje, ale i obawy. Jednym z najczęściej podnoszonych problemów są potencjalne koszty transformacji. Wiele osób obawia się wzrostu cen energii, co dla przeciętnego gospodarstwa oznacza wyższe rachunki.

Unia Europejska stawiała czoła krytycznym zagrożeniom dla swojego bezpieczeństwa dostaw energii, odzyskała kontrolę nad rynkiem energii i cenami oraz przyspieszyła transformację w kierunku neutralności klimatycznej. Są to główne ustalenia *State of the Energy Union Report 2024*, który to raport podsumowuje postępy UE w latach 2023–2024 w kierunku realizacji celów unii energetycznej, planu REPowerEU mającego na celu zmniejszenie zależności od paliw kopalnych w Rosji oraz transformacji w kierunku czystej energii. Według raportu UE skutecznie wdrożyła niezbędne ramy regulacyjne i finansowe umożliwiające osiągnięcie celów klimatycznych i energetycznych na 2030 r. oraz stworzenie podstaw dla ponownego wzrostu gospodarczego i konkurencyjności. Dla konsumentów środki podjęte na szczeblu UE w celu rozwiązania kryzysu energetycznego przy-

⁸ Zob. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl (dostęp: 13.1.2025 r.).

niosły efekty, a ceny energii elektrycznej i gazu spadły zdecydowanie w porównaniu do szczytów w 2022 r. Nowe przepisy dotyczące rynku energii, takie jak zreformowana konstrukcja rynku energii elektrycznej UE, oznaczają, że najbardziej narażeni są lepiej chronieni przed odłączeniem. W przypadku kryzysu cen gazu ziemnego kraje UE mogą teraz wprowadzić środki w celu ochrony konsumentów i zapewnienia dostępu do niedrogiej energii i podstawowych usług socjalnych.

W sprawozdaniu stanowczo apeluje się również do wszystkich państw UE o jak najszybsze przedstawienie ostatecznych zaktualizowanych krajowych planów w zakresie energii i klimatu, aby zapewnić wspólną realizację celów w zakresie energii i klimatu na rok 2030⁹.

Niezwykle ważne jest, aby obywatele UE i zainteresowane strony odegrali rolę i mieli realnie coś do powiedzenia w procesie urzeczywistniania transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Dlatego też Europejski Zielony Ład obejmuje Europejski Pakt na rzecz Klimatu. Pakt ma na celu wspieranie zaangażowania i współpracy między osobami, społecznościami i organizacjami, co zachęci ludzi do zaangażowania się w konkretne działania na rzecz zmniejszenia własnych emisji gazów cieplarnianych.

1.4. Fit for 55

Fit for 55 to pakiet regulacji klimatycznych w ramach EZŁ i jest odpowiedzią na głosy zarzucające rządzącym i przedsiębiorstwom przerzucanie odpowiedzialności za ochronę środowiska na społeczeństwo. Duży akcent kładzie się na segregację śmieci czy oszczędzanie wody, podczas gdy mniej mówi się o odpowiedzialności w makroskali.

Pakiet regulacji Fit for 55 (inaczej: Gotowi na 55) został przedstawiony w lipcu 2021 r. przez KE. Projekt bazuje na istniejących już przepisach dotyczących gospodarki, społeczeństwa oraz przemysłu i zakłada ich unowocześnienie. Według planu UE ma osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r., a do 2030 r. zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych o co najmniej 55% netto w porównaniu do poziomów z 1990 r.

Założenie jest ambitne, ale eksperci podkreślają, że takie być musi. Ubiegły 2023 r. był najcieplejszym rokiem w historii – wynika z opublikowanego w kwietniu 2024 r. raportu „Europejska ocena ryzyka związanego z klimatem” Europejskiej Agencji Środowiska. Jeśli nie podejmiemy działań, do końca tego stulecia zrealizuje się czarny scenariusz naukowców – susze spowodują brak dostępu do odpowiedniej ilości wody i żywności. Zachwianie równowagi klimatycznej sprawi, że problemem staną się też powodzie. Straty ekonomiczne spowodowane podtopieniami na obszarach przybrzeżnych mogą przekroczyć bilion euro rocznie.

Głównymi celami zmian opisanych w Fit for 55 ma być zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, uniezależnienie wzrostu gospodarczego od zasobów naturalnych oraz ochrona zdrowia i środowiska.

⁹ Zob. https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/energy-union/ninth-report-state-energy-union_en (dostęp: 13.1.2025 r.).

Jednym z założeń pakietu jest modernizacja europejskiego systemu handlu emisjami (ETS). Aby ograniczyć emisje z energochłonnych gałęzi przemysłu, UE ustanowiła **system handlu uprawnieniami do emisji**. Zatem EU ETS to rynek pozwoleń na emisję dwutlenku węgla, określający ilość emisji, które elektrownie, zakłady przemysłowe i linie lotnicze mogą uwalniać do atmosfery. Poziomy pozwoleń są stopniowo zmniejszane w celu zmniejszenia emisji w uczestniczących w rynku branżach. Handel emisjami zakłada konieczność wykupienia uprawnień do każdej wyemitowanej przez przedsiębiorstwo tony dwutlenku węgla. Liczba wydanych pozwoleń maleje z roku na rok, co ma zachęcić firmy do korzystania z energii ze źródeł odnawialnych. Ponadto pakiet zwiększa zakres przedsiębiorstw objętych przepisami. Do tej pory były to przedsiębiorstwa z branży energetycznej i energochłonnego przemysłu, teraz do systemu ETS dołączy także transport morski. Unia Europejska chce też stworzyć drugi system, który obejmie transport, budownictwo i ogrzewanie budynków.

Ważnym punktem programu jest także ograniczenie emisji metanu w sektorze energetycznym. To drugi w kolejności, po dwutlenku węgla, gaz wpływający na zmianę klimatu, który odpowiada obecnie za 1/3 globalnego ocieplenia. Nowe przepisy nakładają na przedsiębiorstwa obowiązek raportowania emisji metanu, wykrywanie i naprawy ewentualnych nieszczelności.

Pakiet klimatyczny Fit for 55 przewiduje również sprawniejsze wprowadzanie niskoemisyjnych rodzajów transportu. Zmiana, która się z tym wiąże, budzi kontrowersje. Chodzi o zaostrzenie norm emisji dwutlenku węgla dla nowo produkowanych samochodów osobowych. Zgodnie z założeniem od 2035 r. w UE nie będzie możliwa rejestracja auta z silnikiem spalinowym.

Unia Europejska chce też zadbać o ekosystemy, które są naturalnymi pochłaniaczami dwutlenku węgla. Zanieczyszczenie gleb i oceanów ma zostać zmniejszone, dzięki ograniczeniu stosowania pestycydów i redukcji ilości plastikowych odpadów. W planach jest także odbudowa lasów – do 2030 r. w UE mają zostać zasadzone dodatkowe 3 miliardy drzew.

Poważną zmianą jest także wprowadzenie podatku od emisji dwutlenku węgla na granicach UE. Opłatom podlegają importerzy określonych towarów (m.in. artykułów z żeliwa i stali). W ten sposób Unia chce sprawić, aby importerzy ponosili takie same koszty regulacyjne co producenci europejscy. Nałożenie podatku ma też zapobiec tzw. „ucieczce emisji”, czyli przenoszeniu produkcji do krajów o mniej rygorystycznych przepisach klimatycznych. Nowe regulacje zakładają też opodatkowanie wszystkich paliw kopalnych.

2. Od NFDR do CSRD

2.1. Raportowanie niefinansowe przedsiębiorstw – NFRD, czyli dyrektywa w sprawie sprawozdawczości niefinansowej

Działania biznesowe wymagają transparentności w zakresie raportowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa NFRD (ang. *Non-Financial Reporting*

Directive) miała na celu zwiększenie przejrzystości raportowania niefinansowego przez duże przedsiębiorstwa. Była krokiem w kierunku zwiększenia odpowiedzialności korporacyjnej i jako pierwsza wprowadziła obowiązek raportowania danych niefinansowych. Jednocześnie stanowiła fundament dla nowej dyrektywy CSRD, która obowiązuje od 2024 r. i określa szczegółowe wymagania dotyczące raportowania czynników ESG.

Zakres podmiotowy dyrektywy to państwa członkowskie UE. Dyrektywa NFRD obejmowała duże jednostki uznawane za jednostki zainteresowania publicznego (JZP), które średnio zatrudniały ponad 500 pracowników, w postaci:

- 1) spółek publicznych;
- 2) banków;
- 3) zakładów ubezpieczeń;
- 4) innych podmiotów będących JZP.

Podmioty te na mocy dyrektywy NFRD zobligowane zostały do ujęcia w swoich sprawozdaniach z działalności dodatkowego oświadczenia dotyczącego informacji niefinansowych.

Dyrektywa NFRD nałożyła na przedsiębiorstwa obowiązek publikowania raportów niefinansowych na swoich stronach internetowych. Celem dyrektywy było zapewnienie, że interesariusze, w tym inwestorzy, będą mieli dostęp do informacji niefinansowych, co miało wspierać podejmowanie bardziej świadomych decyzji inwestycyjnych. Dzięki zapewnieniu przejrzystości dyrektywa miała także na celu zwiększenie zaangażowania interesariuszy i promowanie zrównoważonego podejścia do biznesu, co w dłuższej perspektywie miało przyczynić się do lepszego zarządzania oraz większej odpowiedzialności korporacyjnej.

Pojawienie się dyrektywy NFRD nie pozostało bez wpływu na lokalne rynki członkowskie – łącznie z rynkiem polskim. W ślad za dyrektywą unijną w 2016 r. w Rachunku pojawił się *art. 49b*. I tak obowiązek publikacji oświadczenia na temat informacji niefinansowych w formie wyodrębnionej części sprawozdania z działalności dotyczył podmiotów gospodarczych spełniających poniżej przedstawione wymogi. Kryteria te odwoływały się do zatrudnienia, wartości aktywów oraz przychodów. **Obowiązki zostały nałożone na podmioty:**

- 1) które zatrudniają ponad 500 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty;
- 2) których suma aktywów na koniec roku obrotowego przekracza 85 000 000 zł lub przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy przekraczają 170 000 000 zł.

W praktyce pierwszym rokiem sprawozdawczym objętym wymogami raportowania niefinansowego był w Polsce 2017 r. To zaś przełożyło się na obowiązek raportowania niefinansowego dla około 300 polskich podmiotów w 2018 r. Początkowo praktyką stało się prezentowanie przez podlegające wymogom jednostki kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu w stopniu niezbędnym do zrozumienia rozwoju, wyników i sytuacji danej jednostki oraz wpływu jej działalności. Bez wątpienia na tym etapie istniała duża możliwość interpretacyjna w tym zakresie.

Zatem **duże jednostki objęte dyrektywą NFRD musiały przygotowywać oświadczenia na temat informacji niefinansowych, które obejmowały następujące kwestie:**

- 1) **środowiskowe** – szczegółowe informacje na temat obecnego i przewidywanego wpływu działalności przedsiębiorstwa na środowisko;
- 2) **społeczne** – działania na rzecz równouprawnienia płci, wdrożenie konwencji MOP, opis warunków pracy, dialog społeczny;
- 3) **pracownicze** – poszanowanie praw pracowników do informacji i wyrażania opinii, prawa związków zawodowych oraz dialog ze społecznościami lokalnymi;
- 4) **poszanowanie praw człowieka** – informacje o środkach zapobiegających naruszeniom praw człowieka;
- 5) **przeciwdziałanie korupcji i łapówkarstwu** – instrumenty walki z korupcją i łapownictwem.

Dyrektywa NFRD nie wskazywała na konkretny model raportowania i nie narzucała podmiotom raportującym standardu, według którego powinny one raportować. Spółki i instytucje raportujące miały dowolność w wyborze stosowania zasad (standardów, norm, wytycznych): własnych, krajowych, międzynarodowych bądź ich kompilacji z jednoczesnym obowiązkiem powołania się na ich źródło¹⁰.

Dla przykładu wśród standardów raportowania wymienić tu można:

- 1) GRI¹¹;
- 2) International Integrated Reporting Framework¹²;
- 3) SASB¹³;
- 4) Climate Disclosure Standards Board Framework¹⁴;
- 5) Task Force on Climate-related Financial Disclosures Recommendations¹⁵.

Brak wystandaryzowanych reguł i wymogów w zakresie raportowania niefinansowego, dodatkowo krytyka, jaka się pojawiała w sytuacji braku możliwości porównywania raportów niefinansowych przez poszczególnych interesariuszy, sprawił, że KE 21.4.2021 r. przyjęła projekt dyrektywy w sprawie raportowania zagadnień zrównoważonego rozwoju, czyli CSRD.

2.2. Wpływ SFDR na sprawozdawczość przedsiębiorstw

Komisja Europejska w grudniu 2016 r. ustanowiła grupę ekspertów wysokiego szczebla (*High-Level Expert Group*) ds. zrównoważonego finansowania, aby pomóc w opracowaniu spójnej strategii UE dotyczącej tego zagadnienia. W skład grupy weszło 20 ekspertów reprezentujących: bankowość, zarządzanie aktywami, ubezpieczenia, fundusze emerytalne, giełdy papierów wartościowych, środowisko akademickie, organizacje pozarządowe/społeczeństwo obywatelskie oraz 9 obserwatorów z organizacji międzynarodowych.

¹⁰ W. Wojturska, (w:) ESG – przewodnik po regulacjach prawnych, red. J. Bednarek, Warszawa 2023, s. 4.

¹¹ Zob. <https://www.globalreporting.org/standards/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹² Zob. <https://integratedreporting.ifrs.org/resource/international-ir-framework/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹³ Zob. <https://sasb.ifrs.org/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹⁴ Zob. <https://www.cdsb.net/what-we-do/reporting-frameworks> (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹⁵ Zob. <https://www.fsb-tcfd.org/recommendations/> (dostęp: 13.1.2025 r.).

dowych. W styczniu 2018 r. grupa ekspertów wysokiego szczebla opublikowała raport zawierający 8 kluczowych rekomendacji w zakresie zrównoważonego finansowania.

W marcu 2018 r. Komisja ogłosiła **Plan działania w sprawie finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego** (*EC Action Plan on Financing Sustainable Growth*).

Trzy główne cele Planu działania to:

- 1) przekierować przepływy kapitałowe w kierunku zrównoważonych inwestycji w celu osiągnięcia zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu;
- 2) zarządzać ryzykiem finansowym wynikającym ze zmiany klimatu, degradacji środowiska i problemów społecznych;
- 3) wspierać przejrzystość i długoterminowość w działalności finansowej i gospodarczej.

Zadania do realizacji w wyniku przyjęcia Planu działania zostały określone następująco:

- 1) ustanowienie systemu klasyfikacji dla zrównoważonych działalności ekonomicznych (taksonomia);
- 2) jasne wskazówki dla inwestorów – inwestorzy instytucjonalni, zarządzający aktywami, doradcy inwestycyjni itp. będą mieć jasne wskazówki co do tego, jak uwzględniać ryzyka ekonomiczne, społeczne i rządzenia (ESG) w procesach decyzyjnych (inwestycje i doradztwo);
- 3) większa przejrzystość – ww. podmioty będą musiały ujawniać, jak uwzględniają ryzyka ESG w decyzjach inwestycyjnych/doradztwie;
- 4) stworzenie nowej kategorii wskaźników referencyjnych, które pomogą inwestorom w porównywaniu inwestycji ukierunkowanych na walkę ze zmianami klimatycznymi.

Powołana przez KE techniczna grupa ekspertów (*Technical Expert Group*) 18.6.2019 r. przedstawiła 3 raporty na temat: taksonomii, standardów zielonych obligacji UE oraz ujawniania wskaźników klimatycznych i czynników ESG¹⁶.

Plan KE pozostaje ściśle powiązany z zobowiązaniami politycznymi podjętymi przez rządy, w tym przez polski rząd, w 2015 r. w ramach Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz na podstawie porozumienia klimatycznego zawartego w Paryżu. Sygnatariusze porozumienia zobowiązali się podejmować wysiłki m.in. w kierunku wstrzymania i ograniczenia wzrostu globalnej średniej temperatury, wzmocnienia zdolności adaptacji do negatywnych konsekwencji zachodzących zmian klimatu oraz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych (z zastrzeżeniem braku negatywnych skutków dla produkcji żywności)¹⁷.

Rozporządzenie w sprawie ujawnienia informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (SFDR) jest jednym z pierwszych aktów przy-

¹⁶ Zob. <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/zrownowazone-finansowanie> (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹⁷ Zob. https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/Finansowanie_zrownowazonego_rozwoju/zrownowazony_rozwoj (dostęp: 13.1.2025 r.).

jętych w ramach wykonania Planu działania KE dotyczącego finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego z 2018 r.¹⁸.

Przepisy SFDR są uzupełniane przez przepisy regulacyjne standardów technicznych – RTS¹⁹ opracowane przez ESAs i przyjęte przez KE w formie rozporządzenia delegowanego. Od momentu publikacji tekst SFDR został zmieniony przepisami Taksonomii. Tekst RTS został zmieniony natomiast przepisami rozporządzenia 2023/363.

Rozporządzenie SFDR, podobnie jak przepisy dotyczące raportowania niefinansowego przedsiębiorstw, przyjmuje charakterystyczną dla unijnych regulacji z zakresu zrównoważonych finansów perspektywę podwójnej istotności. Jak podkreśliła KE w swojej Strategii dotyczącej finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej z 2021 r., w celu zapewnienia zgodności z celami EZŁ sektor finansowy będzie musiał być bardziej odporny na ryzyko związane ze zmianą klimatu i degradacją środowiska, a także będzie musiał zwiększyć swój wkład w zrównoważony rozwój. Wymaga to kompleksowego podejścia, polegającego na systematycznym uwzględnianiu w procesach podejmowania decyzji finansowych zarówno istotnego z finansowego punktu widzenia ryzyka dla zrównoważonego rozwoju („od zewnątrz do wewnątrz”; perspektywa istotności finansowej), jak i wpływu na kwestie zrównoważoności („od wewnątrz do zewnątrz”; perspektywa istotności środowiskowej i społecznej)²⁰.

Innymi słowy, z perspektywy istotności finansowej aspekty środowiskowe (w tym zwłaszcza klimatyczne), społeczne i związane z zarządzaniem (ESG) są istotne o tyle, o ile mogą mieć wpływ na zwrot lub ryzyko danego produktu finansowego. Z perspektywy istotności środowiskowej i społecznej istotny jest natomiast wpływ danej inwestycji na społeczeństwo lub środowisko (np. czy wiąże się ona z generowaniem znacznych emisji gazów cieplarnianych lub z zanieczyszczeniem środowiska)²¹.

Zgodnie z *2030 Climate Target Plan* KE przyjęła, że do 2030 r. poziom emisji dwutlenku węgla w UE powinien spaść o 50–55% w porównaniu do poziomu z 1990 r., natomiast cel gospodarki zeroemisyjnej netto ma zostać osiągnięty do 2050 r. Ponadto KE proponuje wprowadzenie prawnie wiążącego celu polegającego na osiągnięciu do 2050 r. zerowej emisji gazów cieplarnianych netto. Miałoby to nastąpić na mocy rozporządzenia 2021/1119 ustanawiającego Europejskie prawo o klimacie²².

Dodatkowo KE 14.1.2020 r. przedstawiła **Plan inwestycyjny na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu**²³, którego celem było uruchomienie środków przeznaczonych na finansowanie zrównoważonych inwestycji w Europie przez następne 10 lat. Elementem planu jest tzw. mechanizm sprawiedliwej transformacji, który służy zapewnieniu, aby transfor-

¹⁸ Zob. https://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/Finansowanie_zrownowazonego_rozwoju/zrownowazony_rozwoju#:~:text=https%3A//ec.europa.eu/clima/policies/eu%2Dclimate%2Daction/law_pl (dostęp: 13.1.2025 r.).

¹⁹ Zob. <https://www.eba.europa.eu> (dostęp: 13.1.2025 r.).

²⁰ Zob. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0390> (dostęp: 13.1.2025 r.).

²¹ S. Stefaniak, (w:) ESG – przewodnik po regulacjach prawnych, red. J. Bednarek, Warszawa 2023, s. 82–83.

²² Zob. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_pl (dostęp: 27.1.2025 r.).

²³ Zob. https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism (dostęp: 13.1.2025 r.).

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl